

5. Цьвок М. С. Інформаційно-правове забезпечення діяльності недержавних громадських організацій в Україні: дисертація ... к.ю.н. за спец.: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право/ Мар'яна Степанівна Цьвок, Національний Університет «Львівська Політехніка». – Л., 2016. – 228 с.

УДК 340.114

Кравчук М. В.,

к.ю.н., доцент, доктор права Українського вільного університету,
завідувач кафедри теорії та історії держави і права
Тернопільського національного економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ ДЕРЖАВО- І ПРАВОТВОРЕННЯ УКРАЇНИ В 1917-1921 рр. В УМОВАХ АКТИВІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. Для сучасного етапу розвитку суспільства характерним є інтенсивний поступ інформаційних технологій, які ефективно впливають на всі соціальні процеси. З огляду на те, що *“інформаційні технології (далі – ІТ) – це комплекс методів і процедур, за допомогою яких реалізуються функції збирання, передавання, оброблення, зберігання та доведення до користувача інформації в організаційно-управлінських системах з використанням обраного комплексу технічних засобів”* [1], вони слугують вагомим знаряддям, інструментом державо– і правотворення.

У цьому плані *“інформація являє собою один із найцінніших ресурсів суспільства, вона є не менш важливою, ніж традиційні матеріальні види ресурсів – нафта, газ, корисні копалини, тощо. Процес переробки інформації за аналогією з процесами переробки матеріальних ресурсів можна сприймати як технологію”* [2]. Ось тому, інформаційні технології активно застосовувалися на всіх етапах розбудови Української держави, особливо у вирішальні для нації періоди, зокрема, на початку ХХ ст., в добу Української Центральної Ради, Гетьманату П. Скоропадського, Директорії Української Народної Республіки, Західноукраїнської Народної Республіки. Саме досвід державотворців 1917-1921 рр. завдяки ІТ донесений до українців і є найбільш повчальний для сучасного політичного проводу.

Аналіз архівних матеріалів, оцінка монографічної літератури та інших наукових розробок щодо державо- та правотворення українців вказують, що наукова розвідка державного будівництва у зазначений період має незаперечне теоретичне і практичне значення, особливо в період Української Центральної Ради. Саме на тому етапі було закладено фундамент механізму держави, формувалися політичні, економічні, соціальні, правові та інші основи державницького життя українців. Досвід УНР за Центральної Ради використовували як базис державотворення, який продовжували або від якого відштовхувалися, як від основи створеної держави, наступні державні будівничі [3]. Крім того, розбудова України як незалежної держави відбувається сьогодні, як і століття тому, в умовах ведення жорстокої *“гібридної війни”*, що розв'язана сусідньою північною державою.

Для оцінки значимості ІТ у дослідженні державотворення українців доречно підкреслити, що науковцями доведено: *Більше чотирьох сотень кандидатських і докторських дисертацій, декілька тисяч монографій та навчальних посібників, й інших наукових розробок з цієї проблематики опубліковано за століття, яке віддаляє нас від тих подій, а запеклі дискусії навколо функціонування УЦР, її здобутків та упуцень не припиняються і сьогодні* [3].

Враховавши, що ІТ пройшли складний, довготривалий шлях від «ручної» інформаційної технології (панувала до другої половини ХІХ століття), у якій оброблення інформації здійснювалось вручну, за допомогою пера, рахівниці, бухгалтерських книг, а зв'язок забезпечувався пересиланням листів і пакетів, до ери комп'ютерної інформаційної технології, яка дістала назву нової, сучасної, безпаперової інформаційної технології (НІТ), з її основними властивостями інтегрованості, гнучкості та інформативності [1], і постійно вдосконалюються, можна стверджувати, що ІТ є незамінним і ефективним інструментом у дослідницькій роботі з цієї проблеми.

Ступінь наукової розробки. Сформульована проблематика знайшла наукове висвітлення у працях таких сучасних вчених: В. Верстюка, О. Вівчаренка, В. Гончаренка, Л. Дещинського, Р. Іванченко, В. Задунайського, О. Копиленка, І. Крип'якевича, В. Кульчицького, М. Литвина, О. Реєнта, О. Рубльова, В. Рум'янцева, О. Мироненка, П. Музиченка, В. Солдатенка, О. Тимощука, Я. Тинченка, Б. Тищика, В. Шаповала, В. Шевченка, О. Шевченка, Я. Яцківа, Д. Яневського; також українських вчених того часу: В. Винниченка, М. Грушевського, Д. Дорошенка, В. Петріва, З. Стефаніва та багатьох ін. Однак значимість державо- і правотворення для української нації, об'єктивність та повнота їхнього наукового опрацювання та нинішній стан розбудови Української держави вказують на потребу проведення подальшого повномасштабного дослідження.

Отже, метою даної наукової розробки є висвітлення особливостей наукової розвідки державо- і правотворення України в 1917-1921 рр. в умовах активізації інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Аналіз етапу розбудови Української держави в зазначений період вказує на велику складність цього процесу, особливо з огляду на своєрідність соціально-політичного стану, у першу чергу обставин, подій і специфіки розвитку власного війська, на особливість міжнародних відносин України з іншими країнами та, найголовніше, неготовності у повній мірі українського суспільства у ту добу до створення власної держави [4, с.35].

Крім того, дослідження й опрацювання джерельної бази, що стало можливим завдяки використанню інформаційних технологій, її осмислення й оцінка підтверджує, що основні досягнення та уроки Української Центральної Ради проявилися у таких процесах: УЦР, сформувавшись у громадську політичну структуру, еволюціонувала у державний орган; запровадила спосіб розбудови власної держави – “українізацію”; привнесла в життя українців курс його зміни від самодержавного, до автономного, демократичного, суверенного; вона на практиці реалізувала принцип, що «народ - носій влади» шляхом масових звернень з різних питань державотворення; привнесла у практику будівництва держави

законодавчу основу; здійснювала будівництво держави в умовах дієвого впливу міжнародного чинника; допустила великі прорахунки у формуванні Української Армії. Базовими й основними документами для вищевказаних аналізу й оцінки стали архівні документи як один з елементів ІТ.

Особливостями державотворення зазначеного періоду було також масове й активне використання інформаційних технологій у здійсненні агітації й пропаганди у військовому протистоянні національного та радянського державотворення в Україні. У даному випадку ІТ використовувалися як специфічна зброя. У військових формуваннях російської більшовицької армії були створені штатні агітаційно-пропагандистські підрозділи. Ту ж саму стратегію, з активним використанням НІТ, реалізує Росія сьогодні в процесі ведення “гібридної війни” на Сході України.

Велику роль ІТ відіграли в процесі формування Центральною Радою національної свідомості українців як державників. У цьому плані науковці зазначили, що важливою рисою УЦР було впровадження нею з перших днів заснування функції представництва всього українського народу, вона постійно зверталася до народу і діяла від імені народу, що отримало суспільне схвалення. Такими актами були відозви, резолюції, накази, універсали, директиви УЦР, де проголошувалося: “Народе Український! Народе селян, робітників, трудячого люду! Волею своєю ти поставив нас, Українську Центральну Раду на сторожі прав і вольностей української землі” (I Універсал); “Громадяне української землі! ...Сповідіємо всіх громадян України, що обрана українським народом через його революційні організації УЦР незабаром буде доповнена на справедливих основах представництва” (II Універсал); “Народе України! Твоєю силою, волею, словом утворилась на Українській землі вільна Українська Народна Республіка. Здійснилась давня мрія Твоїх батьків, борців за волю й право робочого люду!” (III Універсал). Центральна Рада була завалена вітальними телеграмами, резолюціями в її підтримку, на вірність їй присягали сільські сходи, з'їзди, військові частини. Вона стала центром об'єднання і консолідації нації. І цьому сприяли інформаційні технології. Так, В. Верстюк зазначив: *“історична заслуга Центральної Ради полягає в тому, що вона, на відміну від окремих політичних партій, захищала інтереси не якогось одного класу, а перша, публічно й відкрито, почала говорити від імені нації й про потреби нації. УЦР не пропускала нагоди апелювати до народу. Можливо, в такій політиці був значний популізм, та оскільки йшлося не про конкретні соціально-економічні рішення, а про мобілізацію й орієнтацію національної свідомості, така політика мала добрі наслідки”*[3].

Таким чином, був реалізований базовий принцип, за яким носієм влади визнається народ. УЦР демонструвала своїми діями той факт, що вона отримала делеговані від нього повноваження і тому готова виконувати його волю. Так, вчений акцентує увагу, що УЦР, за словами М. Грушевського, *“у своїй діяльності завжди мала єдиний критерій, єдиний компас, це – інтереси трудящих мас”*[3].

І навпаки, сучасні політики, на відміну від попередників, прагнуть розділити українців (особливо перед виборами) за мовними, територіальними й іншими критеріями на “західняків” та “східняків”, і на цій основі створити між ними протиріччя для здобуття власних політичних преференцій [5, с.28].

Отож, оцінюючи значимість інформаційних технологій, необхідно звернути увагу на те, що головна особливість ІТ полягає в їх цільовій спрямованості на оптимізацію інформаційних процесів, тобто процесів, вихідним результатом яких є інформація. Загальним критерієм ефективності ІТ слугує економія соціального часу, необхідного для реалізації інформаційного процесу, організованого відповідно до вимог та рекомендацій цієї технології.

У цілому, проведений аналіз підтверджує безсумнівну доцільність використання інформаційних технологій у дослідженні державо– і правотворчих процесів в Україні. І хоч ІТ мають позитивні й негативні риси, але в підсумку є прогресивним чинником суспільного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Поняття інформаційної технології [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://litr.at.ua/publ/komp_juterni_tekhnologiji_v_juridichnij_dijalnosti/tema_1/1_6_ponjattja_informacijnoj_tekhnologiji/8-1-0-124
2. Інформаційні технології: властивості, вимоги, цілі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/14711221/informatika/informatsiyni_tekhnologiyi_vlastivosti_vimogi_tsili
3. Кравчук М. В. Українська Центральна Рада – фундамент українського державотворення ХХ ст.: історико-правовий досвід [Електронний ресурс] / М. В. Кравчук // Правозастосування: теорія, методологія та практика: Збірник матеріалів юридичної науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальна юриспруденція». – www.LegalAcvity.com.ua, м. Київ, 13 квітня 2017 року. Тези наукових доповідей. – К., 2017. – Режим доступу: http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1531%3A230317-17&catid=184%3A7-0417&Itemid=228&lang=ru
4. Кравчук М.В. Організаційно-правові засади формування Армії України в період Центральної Ради і Гетьманату: порівняльний-правовий аналіз [Електронний ресурс] / М.В. Кравчук // Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» Юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородського національного університету». – Режим доступу: http://www.par.in.ua/5_2015/10.pdf. – 2015. – №5. – С. 33-37.
5. Кравчук М.В. Уроки державотворення Української Центральної Ради: історико-правовий аспект / М.В. Кравчук // Актуальні проблеми правознавства. Науковий збірник ЮФ ТНЕУ / редкол. М.О. Баймуратов та ін. – Тернопіль: Астон, 2012. – С. 23-30.

Паращук Л. Г.

викладач кафедри цивільного права і процесу
Тернопільський національний
економічний університет

АКСІОЛОГІЯ НОРМАТИВНО-ЗНАКОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Невід’ємною функцією держави є регуляція суспільних відносин та забезпечення правопорядку. Для реалізації цієї функції застосовуються